

1. Historia

Moje zainteresowanie organizacją praktyk nauczycielskich datuje się od roku 1992, kiedy postanowiliśmy uruchomić w Instytucie Matematycznym 4-letnie studia przygotowujące nauczycieli matematyki dla szkół podstawowych. Inicjatywa ta narodziła się równolegle z powstawaniem w różnych miejscach kraju kolegiów nauczycielskich. Różnica była taka, że – oprócz Uniwersytetu Warszawskiego – kolegia powstawały na ogół w mniejszych, nie uniwersyteckich ośrodkach, kształcenie w nich trwało 3 lata i nie dawały dyplomu magisterskiego. Prowadzone przez nas studia były kształceniem uniwersyteckim, absolwenci otrzymywali tytuł magistra edukacji w zakresie matematyki. Nasza Rada Instytutu wysłała bowiem za założenia, że nauczyciel matematyki powinien mieć pełne wyższe wykształcenie oraz że ewentualne dalsze kształcenie powinno być dobrowolne i odbywać się w ramach studiów podyplomowych, bez zagrożenia nieuznawaniem kwalifikacji zawodowych, jak to już nieraz bywało w przeszłości.

Drugim założeniem przyjętym wtedy było to, że oprócz odpowiedniej wiedzy merytorycznej i psychologiczno-pedagogicznej wyposażać należy studentów w jak najwięcej umiejętności warsztatowych, które powinni zdobyć w ramach specjalnie organizowanych praktyk. Dodać należy, że – ze względu na oddzielną rekrutację – kandydatami były osoby, które rzeczywiście chciały być nauczycielami, często były to córki nauczycieli z niedużych miast. Pod względem pracowitości i solidności była to najlepsza grupa studentów.

2. Organizacja praktyk na studiach 4-letnich

Doświadczenia lat poprzednich nauczyły nas, że praktyka powinna odbywać się pod ścisłą kontrolą z ramienia instytutu, a więc we Wrocławiu, w wyselekcjonowanych szkołach oraz przez dłuższy okres, najlepiej w ciągu całego roku szkolnego. Ostatecznie w siatce godzin dla III roku znalazło się 6 godzin tygodniowo, a na IV roku 4 godziny tygodniowo, co w praktyce oznaczało 3 lub 2 przedpołudnia spędzane przez studentów w szkołach (studenci prawie z reguły byli tam dłużej niż przewidywał plan).

Bardzo starannie wybraliśmy szkoły i nauczycieli do prowadzenia praktyk. Przez 2 lata dydaktycy z instytutu odwiedzili wiele szkół i hospitowali lekcje u wielu nauczycieli, co umożliwiło wybranie spośród nich grona stałych współpracowników, które potem oczywiście poszerzało się i zmieniało. Dla tych nauczycieli uruchomiliśmy seminarium dydaktyczne, na którym „dotarły się” zasady pracy ze stu-

¹ Agnieszka Wojciechowska, dr – Instytut Matematyczny Uniwersytetu Wrocławskiego.

dentami. Na koniec każdego semestru spotykaliśmy się na omówieniu postępów każdego studenta. Z zasady lekcje prowadzone przez studentów IV roku bywały przynajmniej raz w semestrze hospitowane przez opiekuna praktyk z ramienia instytutu.

Absolwenci wychodzili z uczelni z grubymi zeszytami pełnymi konspektów, wskazówek metodycznych, pomysłów na lekcje i na użycie najrozmaitszych pomocy. W większości stali się dobrymi, odpowiedzialnymi nauczycielami. Z wieloma mamy kontakt do dziś.

Niestety sytuacja na rynku pracy spowodowała, że dyplom magistra edukacji stał się mniej atrakcyjny jako ograniczający pole poszukiwania zatrudnienia do instytucji oświatowych. Studenci deklarowali, że wolą studiować 5 lat i zostać magistrami matematyki. Oznaczało to równocześnie konieczność zmniejszenia ich obciążenia przedmiotami zawodowymi, w tym praktyką, na rzecz zajęć przewidzianych planem studiów matematycznych. Ostatecznie po 10 latach wstrzymano rekrutację na studia 4-letnie.

3. Praktyki na specjalności nauczycielskiej studiów magisterskich

Aktualnie wszyscy studenci matematyki wybierają specjalność po III semestrze. Poza specjalnością nauczycielską można zdobywać uprawnienia nauczycielskie zaliczając zajęcia dodatkowe, to jednak jest możliwość wygasająca. Omówię zarys organizacji studiów na specjalności nauczycielskiej ze szczególnym uwzględnieniem praktyk.

Integralną częścią przygotowania metodycznego studentów są hospitacje lekcji stanowiące uzupełnienie zajęć audytoryjnych z metodyki. W IV semestrze w ramach wprowadzenia do dydaktyki matematyki 10-osobowe grupy studentów wraz z opiekunem z ramienia instytutu hospitują po jednej lekcji na kolejnych szczeblach edukacji: od nauczania początkowego do liceum. To jest ich pierwsze „spojrzenie z zewnątrz” na szkołę, które – z wyjątkiem lekcji w najmłodszych klasach – będzie się pogłębiało w kolejnych semestrach. Każde z kolejnych semestralnych zajęć z metodyki nauczania matematyki: w szkole podstawowej; w gimnazjum, w szkole ponadgimnazjalnej są uzupełnione takimi wspólnymi hospitacjami (5 lekcji na każdym szczeblu), przy czym lekcja jest potem szczegółowo omówiona przez prowadzącego ćwiczenia z metodyki. Hospitacje te dostarczają „doświadczalnego” materiału do ćwiczeń i stanowią wstęp do właściwej praktyki, dzięki czemu studenci szybko rozpoczynają prowadzenie samodzielnych lekcji na odbywanej w kolejnym semestrze praktyce śródrocznej, która jest uzupełniona skróconą praktyką ciągłą we wrześniu. Praktyki wrześniowe studenci z reguły chcą odbywać w rodzinnej miejscowości, co utrudnia sprawowanie nadzoru. Dlatego większy nacisk kładziemy na praktyki śródroczne, gdzie mamy już wypróbowaną kadrę nauczycieli. W stosunku do dawnej bazy ze studiów 4-letnich musieliśmy dokooptować nauczycieli liceów; w gimnazjum są to przeważnie dawni nauczyciele szkół podstawowych. Zachowaliśmy styl pracy z tymi nauczycielami: cosemestralne spotkania, na których szczegółowo omawia się postępy studentów, a także zapraszanie nauczycieli na seminaria dydaktyczne (np. poświęcone nowej maturze). Wielu z nich jest uczestnikami studiów podyplomowych, a niektórzy prowadzą tam zajęcia. Niektórzy nauczyciele chodzą

także w charakterze opiekunów grup studenckich na wspomniane wyżej hospitacje lekcji u innych nauczycieli.

Niezależnie od tego, że już bardzo dobrze rozumiemy się ze współpracującymi z nami nauczycielami, każdy z nich otrzymuje do wypełnienia kwestionariusz oceny studenta. Są tam pytania dotyczące przygotowania merytorycznego studenta, jego postawy, umiejętności pedagogicznych a także technicznych itp. Kwestionariusz ten, wraz z wypowiedzianymi na spotkaniu opiniami, stanowi podstawę oceny, jaką student otrzymuje z praktyki. Oprócz tego każda grupa odbywająca praktykę śródroczna ma opiekuna z ramienia instytutu, który ogląda przynajmniej jedną lekcję każdego studenta, i to on wystawia ostateczną ocenę.

Po zakończeniu wszystkich praktyk studenci zdają egzamin nauczycielski, którego częścią jest przygotowanie i omówienie lekcji.

4. Wnioski

Nasze doświadczenia wskazują na bardzo ważną rolę właściwego doboru nauczycieli, u których praktykują studenci, a także ścisłej z nimi współpracy, jak również stałego nadzoru nad praktykami ze strony uczelni. Nauczyciele w miejscowościach rodzinnych studentów mają tendencję do zbyt małych wymagań wobec praktykantów i zawyżania ocen. Nierzadko też wzorce, jakich dostarczają, nie są całkiem zgodne z tym, co studenci słyszą na uczelni. Również bardzo ważną rzeczą jest kwestionariusz dotyczących studenta pytań, na jakie odpowiada nauczyciel po zakończeniu praktyki. Pomaga on nie tylko ocenić studenta, ale organizuje pracę nauczyciela z praktykantami, wskazuje na jakie elementy trzeba zwrócić szczególną uwagę. Z kolei częsta obecność w szkole pracownika instytutu nie tylko wspiera nauczyciela w jego pracy, ale też pozwala poszerzyć zakres doświadczeń dydaktycznych wykładowcy uniwersyteckiego i odświeżyć jego znajomość szkoły, która wciąż się zmienia.

